

Акция

«Барыбыз да төгерегибизде кыдууретге сакъ болургъа керекбиз»

«Россейни суу» деген битурсей акциягъа Къабарты-Малкъар да тири кытышанды. Аны биринчи кюннде суу жагаланы кир-кичкиден тазалау ише Россейни Табигъат байлыкълары эмда экология министрликлары, законла чыгарыуучу органы Аппараты кызулукчулары да тири кытышанды.

Журналистлеге акцияны юсюнден оюмун айта, Татьяна Егорова былай ишлени халкыны табигъатха аялуу кездэн кыараргъа юйретиде магъанасы уллу болганын белгилегенди. «Бююн черкелени кеплене, тенгизлени жагыларын битену кыяралда да тазалай- битеу шахарла бла ээле кыдууретге сакъ болургъа керекбиз. Къырал башчы кесини Посланысында ага уллу эс бурганды. Казбек Коков дагында жууукъ беш жылы ичинде узакъ элдеде жашагъанла, таза суу бла жалчытуу ала, ма алай кыяраргъа борчулбуз. Тууган жерибизни бютюн таза этиу бла биз сабийлени аден-кылыкълыгъа, табигъатха аялуу кездэн кыараргъа юйретибиз.

суу байлыгын сакъларга эмда аны иллендирирге керек болганына туруду. Акция 2014 жылдан бери бардырылады. Он жылга ол кыдууретни сакълару жаны бла бек уллу ишлени бирине саналганды – битену да 10300 черек бла кел тазаланганды.

Табигъатны арцулай сакъланырына кыайгъырын

Къабарты-Малкъарда «Россейни суу» акциягъа КМР-ни Парламентини спикери Татьяна Егорова башчылыкълары депутатла, законла чыгарыуучу органы Аппараты кызулукчулары да тири кытышанды.

Журналистлеге акцияны юсюнден оюмун айта, Татьяна Егорова былай ишлени халкыны табигъатха аялуу кездэн кыараргъа юйретиде магъанасы уллу болганын белгилегенди. «Бююн черкелени кеплене, тенгизлени жагыларын битену кыяралда да тазалай- битеу шахарла бла ээле кыдууретге сакъ болургъа керекбиз. Къырал башчы кесини Посланысында ага уллу эс бурганды. Казбек Коков дагында жууукъ беш жылы ичинде узакъ элдеде жашагъанла, таза суу бла жалчытуу ала, ма алай кыяраргъа борчулбуз. Тууган жерибизни бютюн таза этиу бла биз сабийлени аден-кылыкълыгъа, табигъатха аялуу кездэн кыараргъа юйретибиз.

Биз да быллай ишлеге сыйоп кытышабыз. Суу – жашау, ансыз жер башынды да бир жан да болмайды, жуукъ да болмейди. Биз табигъатны арцулай сакъланырына кыайгъырын. Республикълар келеген кыонакъла да аябат жерибиздегиде сейинде. Сёзюсюз, табигъатны кыоруулау магъ- быз республикабызны келир тёлөлеге. Аны хар адам да ангыласса, тууган журтубуз кыяралда экология жаны бла эм таза регионланы тизмесинде сакъланырыкълары дегенди спикер. Депутатла уа ол кюн Нальчик черкени он жагъасын багъудан тазалагандыла. Алай бла шахарчыла сыйоп энчи сакъланган табигъат жерледе да болукъларда, ол санда Чирик кёлледе, Чегем чучурулда да. Школлада бла сабий садлада уа «Суу – жашауну мурдуру» дерлеге кыуралыкъларда.

КМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Тюбешу

Айтхылыкъ устадан – магъаналы дерсле

КМР-ни Башчысы Казбек Коков бу кюннде Москва облысты Шахматлардан федерациясыны президенти Сергей Каржини бла тюбешкенди. Халкыла аралыгъа тросемкестер Къабарты-Малкъаргъа магъаналы жумуш бла келген эди. Ол республикада бардырлыгъа башланган «Шахматы для СВОих» деген проектни башламчыларындын биринди.

биригуюн кыуар мурат этиледи. «Биз ага «Жигитлени сабийлери» деген республикалы проектни да кыошмай кылакълы тыйлобюз», дегенди Казбек Коков. Жангы проект бла шатырейлени «СВИ люди» деген ат бла Нальчикде Жаш тёлөню юйюнде бардырлыгъан форумда да этилгенди. Анда СВО-гъа кыатышханлагы биринчи тренинг да кыуаралганды. Региону оюнуусу Сергей Каржининге патриот ниетте кертичилиги, колларында саутлары бла Ата журтну кыоруулагъанлагъа дайым кыайгъырганын ючюн уллу журмет этгенин билдиргенди, республиканы жокълатганы, Къабарты-Малкъарда шахмат спорту аянытырчаны жаны бла бирге ишлерге кызырлыгы ючюн ыспас этгенди, деп билдиргенди КМР-ни Башчысыны бла Правительствоуну пресс-службасындын.

Къару

Ипподромну даражасы эсленирча ёседу

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Казбек Коков Нальчикте ипподромуна къарганды. Анда, төреде болганына, биринчи чаршиле 11 майда кыуаралдыла – Жаз башыны эки Умууну байраманда эмда 9 майда – Улуу Ата журт урушда Холманны кюннде. Нальчикни ипподрому республиканы ара шахарыны аламат кыйматларынын биринди. Арт жылда аны даражасы эсленирча ёседи. Мында битурсей акция халкыла аралы даражада эришилде кыуаралгъанлай туралдыла. Къабарты-Малкъарны ипподрому кыуаралда эм этретиги чаршыл мадданындын биринди, аны кесини эркин чаршы барды. Аны ишлерге оюнуу 1931 жылда 16 апрелде этген эдиле. Сегиз жылдан сора, 1939 жылда, ол топурулгъанды. Быйыл ипподромгъа 85 жыл толды. Сентябрда, аны тарыхында биринчи кере, Нальчикни ипподрому Улуу Битурсей акциягъа (дербите) майдан болукъларда. Дагында мында «Элбурну кубогу» деген башка магъаналы жумуш да бардырлыкъларды. «Чаршилени эки кюндо да энчи магъаналыдыла. Был-

лай эришилде битену да Россейден ат чаршыл спортуны оюнгелеге сейир болганына ишкесиме. Саулай алып айтханды, бу ыз тарыхыбызны бла маданиятыбызны бир айтханды, бу ыз тарыхыбызны. Нек дегенде бизде 1900 жылда Олимпиадада ат чаршыл спорты чемпионубуз болгъанды – Сергей Рогожин, бизни ол жаны бла спортчуларыбыз да битурсей акциягъа кыатышханла. Ол ызгъа борчул халда себеплик этерикбиз – ипподрому аянытырчаны, аны жаныгытырчаны эмда инфраструктурасын иландирирчаны уллу муратларыбыз бардыла, жуукъ заманда алааны жашауда бардырлыкъларды», деп белгилегенди Казбек Коков.

«Замангга» – 100 жыл
Тутхан ишини тасхаларын билген махтаулу журналист
2 бет

Тарыхны кезиплери
«Туугъан жерибизни бек сюебиз, мындан бир жары да кетерик тыйлобюз»
3 бет

Окутуу
«Гитчелитимден да кесими башха усталыкъларда кёрмегенме»
3 бет

Итниннулюк
Фахмулу сабийлени ачыкъларгъа излей
4 бет

2024 жылда 14 майны солуу кюннге санауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Россей Федерацияны Уруну кодексице, «Дин тутаргъа эркинлик эмда дин биригуилени юсюнден» 1997 жылда 26 сентябрде чыгарылгъан 125-ФЗ номерли Федерал законну 4-чо статьясыны 7-чи пунктуну тыйшилликде эмда Орус православный киписаны Пятигорскда бла Черкесскде епархиясыны Нальчик округда бла Чиркешини митрофору протоиерей В.Н. Бобилевну Радоница – ёлгелени эсгергюню энчи кюнне – бла байламла тилегин эсге алып, **бегим эткен:**

2024 жылда 14 майны Къабарты-Малкъар Республикада солуу кюннге санаргъа.
Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **К. КОКОВ**
Нальчик шахар, 2024 жылны 25 апрели, №27-УТ

Себеплик

Жууаплы кыулукуларда урунурча

Энчи аскер операциягъа кыатышханла «Жигитлени кезууну» деген программалыгъа кыошулуучу сынаулдан ётоп башлагъандыла. Алааны Россей Федерацияны Президентни Владимир Путинни буйругууу бла Халкъ ишкелюню энчи кыуарал кызулукчу Россейли академиясы (РАНХиГС) «Сенеж» оюну эту мастерскюйну мурдурунда бардырады. Аны магъанасы СВО-гъа кыатышханлары кыуарал, жер-жерли власть оргналлада эм биригуиледе урунурча тынгылы хазырларгъады. Программаны черкелерде оюну эту жаны бла жангы амаллагъа, технологиялагъа команда бла ишлерге эм энчи халда айнаргъа юйретиргиди.

«Жигитлени кезууну» программа энчи операциягъа кыатышханланы бардынына да ачыкъларды. Бююнлюнде ага кыатышгъа сыйгенлерин 44 мындан адал билдиргенди, ол санда Къабарты-Малкъардан да. «Энчи пунктлада сынаулдан жылы ахырына дери ётерге жарайды. Кеслерни айырмалы кёргозталгъанла билмилерин ёсдорюрге он табарыкълардыла. Аскер борчларын толтургъанлары бла байламла анга кыатышханлагъа РАНХиГС-ни Стараполь бла Пятигорск шахарлада бёломлеринде ёталыкълардыла. Ала 15 майда ишлеп башларыкълардыла, деп билдиргенди КМР-ни Башчысы Казбек Коковну сайтунда.

Жер-жерли власть

«Къырал жумушланы тынгылы эмда болжалларынган армха кълалмай тынгырыргъа борчулбуз»

Элбрус районда билим бериуде, маданиятта, сауулукъ сакъларда, жашуу журт-коммуналы маюкде жангырчы жумушла толтурулдыла. Федерал эм регион программалары черкелерде школа жангыртыладыла, орманлада сабатландырыуу ишле тамаландыла, элдеде сауулукъ сакълару учрежденила ишлендице эм тапандырыладыла, жолла излемеге келиндириледи. Шёнда тамалана тургъан жумушланы бирге кыошаса, биге багъасы 4,1 миллиард сомдан озарыкъларды, дегенди бизни ыспас эткенди Элбрус районну административиясыны башчысы кыулууну толтургъан Соталаны Сейитни жашы Куурман.

БИЛИМ БЕРИУ
Былтырны эселерини юслеринден айтханда, 2023 жылда төрт школда тынгылы жангыртыуу ишле бардырылгандыла: Быллылда, Нейтринода, Элбрусда эмда Тырнауазуну 3-чо номерли школунда.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Тырыһауэз

«Кырал жумушлары тынғылы эмга болжалларында артка кыалмай тындырырға борчлубуз»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Аланы мекамлары эрте ишленгендеди, бек тоузарт эдиле. Кыабырғаларын оймайбыз аны, толуһунлай жанырғабатыз; башындан башлап инженер ылағға, поллағға, окутуу оборудованығға, мейлебе, башха кереклеге дери. Кысык айтаанда, кышкығға дери битеу жаңгыдыла, - дегенди Сотта улу.

Раёнуу онуочулары кюн сайын курулуш юсюне барып, тапкандары ишлене созуелген тургунларын белгилерчады. «Бир адамға да бет этмейбиз. Кемчилиги болса, тохтатып, аны кетергичи кыюмайбыз», - дейди Куурман Сейитович.

Раёнуу жумушландан бири - Тырыһауэз суу эмга жууула жагычыты. Аны себепли шолканы, сабий садланы кеслеринде котельняла курыладыла. Эки жыл баша жарымы ичине 17 котельня орнатылганды, жангыз бир шолдон кыралды барысы да кеслерди жылытындыдыла. Бу жумушлага ахчаны КМР-ни Правительствоосу бла Элбрус район бөлгөнди. Жуук кезиуде уа жаңгыз кыралган шолда да салынырды котельня. Сёз ючюн, сабий садлага жерле 65-70 процентте толган эсерле, жылды тапкандан дан сора уа ала 85-90 процентте жеткенди.

Раёнда тынғылы жаңгыртылмай төрт шол кыралганды. «Бире кырал ахчаға ишлейсы деп, ыспасыз этерге кирешилди, ала! Россейде немча шол барды! Ала барды да миллет программалағға киреге сюедиле. Сени шолгану аланы арасында бююрге керек. Ол а тын тойлоодо», - дейди ушак нөгерибиз.

Энди уа шолға дери билим берүү мекамланы тапкандарына керекли Тырыһауэз 5-чи номери сабий садды 1968 жылда ишлетилгенди. Андан бери анга тынғылы ремонт этилмегенди. Сабий садланы жаңгыртуу программаны уа анга ремонтдан башларға деидиле. Тапкандары жумушларға 63 миллион сом бөлгөнгенди. Аны байыл 1 сентябрде хайырланьығға бериге мурат барды.

МАДАНИЯТ

Билим берүү баша бирге маданияхта да э бурлады. Бу жумушланы арасында КМР-ни Правительствоосу бла Маданият июно тынғылы жаңгыртуу плун проктелден бириди. Ол көп болмай ишлеп башлаганды, республикада бек арыуладан бири болганды деп, шарт айтырчанды.

Сабий-жарымкышлары арасында да башлангычлыла жаңгыртуу плун аны уа 2025 жылда битдирирге план салынганды. Анга 86 миллион сом бөлгөнгенди. Арада сабийлени фахмуларын ачыкпалау, айнаны жапы баша көп жумушла толтуруладыла - төпсөнгенди башлап, жашауда керек болуук заглағға дери.

САЛУКЪ САКЪЛАУ

Элбрус элде алгаркылада амбулатория ачылганды. Анга аталган кууаччы ишлеге уа Казбек Коков бла бирге РФ-ни Правительствоосуу Башчысыны орунбасары Александр Новак да келген эдиле.

Тырыһауэз болнычасы көп жылланы жаңгыртылмай, осал болганды. Республиканы Башчысы Казбек Коков районяна келгенди, адмаан ага э бурун тилегенди. Ма алай бша жангырғаны шендого заманыны излемперне келдирирге онг барды. Элли энтта бир жарсыуу - административияны башчысына, район айнайды. Ала республиканы Башчысы Казбек Кокову, Правительствоуу таматасы Мускуланы Алийни, министрлени кыайгыруулары, болушуклары, иетлери баш этилгенди. Ол кыадр ырыксыны бизни жаныбызға иетилери иючюн ыспас этебиз. Бизни бурчууда а ахчаны алулу кыратып, битиу жумушланы да тынғылы этерге, заманаында ахырына жетдирирге, - дейди Сотталаны Куурман.

Кёндөленде болныча да совет кыраланы заманаында ишлетилгенди. Анда да башлангандыла тынғылы тапкандары жумушла. Анга 41 миллион сом кыратылганды. Бу ахчаға уа болнычыны шендого заманыны излемперне келдирирге онг барды. Элли энтта бир жарсыуу - административияны башчысына, район айнайды. Ала республиканы Башчысы Казбек Кокову, Правительствоуу таматасы Мускуланы Алийни, министрлени кыайгыруулары, болушуклары, иетлери баш этилгенди. Ол кыадр ырыксыны бизни жаныбызға иетилери иючюн ыспас этебиз. Бизни бурчууда а ахчаны алулу кыратып, битиу жумушланы да тынғылы этерге, заманаында ахырына жетдирирге, - дейди Сотталаны Куурман.

страцияны мекамлы жокды. Ол совет жылда элде болган колхозуу правлениясы эски мекамдына орналады. Сотталаны Куурман айтканды, эркин мекам бөлгөнди, анда тишлери жаңгыртуу ише башланганды. Алай бша жуук кезиуде Кёндөлен элли администрациясыны кесини мекамлы болуукта.

СУУ ЖЫЛУУ АЙБАТЛАНДЫРУУ

Тырыһауэз суу ылаэ озган еморно 60-70-чи жылларында ишленгенди. Аны себепли «Эллини тынғылы жаңгыртуу» федерал программаны болушугуу бша суу ылаэны 7 километрге бөлгөнди. Тырыһауэз эмга 2 куру кызылганды. Бу ишлеге 32 миллион сом кыратылганды.

Жылытуу июсюнден аны айтаанда, КМР-ни Правительствоосуу башчысы Мускуланы Алий алгаркылада бу соруу бша байламы улуу кенгеш салынгандыла. Тырыһауэз жашуу журтланы жылытуу власты органланы контролонды.

Раёнуу башчысы, жолланы болулары июслеринден айта, элли ичлеринде оралам кенгликери, ишленгендери, көп белгиле, Чырак-ла салынгандыла. Тырыһауэз да федерал трассадан башха болмагандарын чертенди. Элбрусну ичине бир-эки кысык орамдан кыалгандары тапкандарында. Отгары Басханды, Ылымды, Кёндөленде, Пахтагада да элли ичлеринде жолла тапкандыла.

Шендо уа айбатландарыуу ишлеге э бурлады. Тырыһауэз Гирхожан микрорайонда көп кыталы 14 июно арбазларын тапкандары бардырдыла. Алайда дагыда суу ылаэ аны шындадыла. Шыканы 5-июно шолкуну тиристеринде көп кыталы 12 ой барды. Арбазларын айбатландарыуу бша бирге араларында жолға асфальт салынганды. 1,1 километрге, - дейди андан ары Сотталаны Куурман.

Дагыда алайда көп кыталы беш июно ичине сабий садды ойнарча, таматала бирге жыйылып, жашау айлан барысы, июйле жашауда айлан барысы да солпура жер курыла турды. Раёнуу администрациясында энише жанында уа жау жолға плитка салынырдыкты, энтта 4 июно арбаз жаңгыртылганды.

ЛИФТЛЕ

Тырыһауэз көп кыталы июйле лифрле тохтап, адамлағға 7-9 кытаха жауу чыгарға тошкенди. Битеу да бирге уа шаарда лифт барды. Сагыш бир эткиги, Элбрусскя орманда 83-июно номери июйде лифт ишлемегени 22 жыл болганды! 17 мекамды лифрле тохтаганын он жылдан артык болды. Аны бша бирге эски, 25 жылдан артык ишлеген лифрле да бардыла.

Жарыуу мурат бша Казбек Коков Правительствоосуу башчысы Мускуланы Алийге капитал курулушуну Фондан ахча бөлгөү буйрук бергенди. Анга 35 лифт алышынганды: аладан 18-и 25 жылдан эскидиле, 17-и са тохтап тургандыла. Кысык замандан башлап, лифтлени кетерилеу баштады. Көп кыталы июйле лифрлени алышыу битеу кыралды да улуу жарсыуу. Аны себепли 2025 жылда ол жапы бша миллет проект башларға мурат барды. Алай биз а бу жумушну бошганбыз деп өтхемлендилебиз», - дейди район айнайды.

Капитал курулушуну фондундан бөлгөннен ахчаны болушугуу бша дагыда көп кыталы июйле башлары да алышынганды - ала кыанжал бша жабылгандыла.

«Эл жерлени тынғылы айнатыуу» федерал программандан 2024-2025 жыллағға республикаға 404 миллион сом берилгенди, КМР-ни Башчысыны болушугуу бша ахчаны барысын да Элбрус районяна 221 дюрюрге онуу этилгенди. Андан 67 миллион сомну кыралды аты айтылган: «Геолог-геофизикалык аныгы жетиргенди уағға ёлнөрге белгиленди. Курулуш башланганды, аны келир жыл битдири мурат барды.

Элли энтта бир жарсыуу - административияны башчысына, район айнайды. Ала республиканы Башчысы Казбек Кокову, Правительствоуу таматасы Мускуланы Алийни, министрлени кыайгыруулары, болушуклары, иетлери баш этилгенди. Ол кыадр ырыксыны бизни жаныбызға иетилери иючюн ыспас этебиз. Бизни бурчууда а ахчаны алулу кыратып, битиу жумушланы да тынғылы этерге, заманаында ахырына жетдирирге, - дейди Сотталаны Куурман.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

тохтап, кыоляриндан келгенича, бизни солдатлары ары ётдормөзге кирешилгенди. Алай а «орус» кышха юйрөгөнтен душманга кыыйын эдиле алайда аяк тиреген. Болсада ол жанына ётген совет солдатлағға да тын болмаганды - аланы анда от-оёк сакылганды.

Ол сөркемде Мирзо улу кесин амаганды, пилебизди, автоматтан да атханды кезиу-кези, аламан да, тын болмаса да, бизни аскерчилерибиз Венгрияға өткенди. Анда Эстергом, Дёвра шахарланы да фашистлерден аспаатуға кытышкандыла. Алай да аланы ал сатырларында болганды.

Тутхан ишени таскалары билген махтаулу журналист

Ол Венгрияда, Польшада, Румынияда, Чехословакияда, Австрияда да уруш эткенди. Болдурган жигитликтери иючюн газетини капитаны Мирзоланы Алий Ата журт урушуну I даражалы орденине, Кызыл Жулдузуну орденине эмга онтёрт уруш майдалға тишлери болганды.

УРУШДАН СОРА Фрондан эркин болгандан сора, 1946 жылда Алий тууган эли Кёндөленде келгенди. Аны сабийлигинде аушук эди. Атасы Мурат а - киши жеринде. Аны кыабырғы белгисиз болганы жашау уулу кыялтан турганды Алийни. Эгечи Фатимат да көчпөнчюлюкте аушук эди.

Алий анда он жылға жуукк заманы Ленин-Джол элде молк ишледе орта кыулукыла ишлегенди. Ата журтка уа, тюз да эркинлик чыкганлай, биринчилини санларында кыайтханды.

Республиканы атып алгычыча Кюбарты-Малкыр деп атганды, Тобу эркинлик жашауу арышканды. Аны окомунда кысык партия курал ачылып, Алий анда окуганды. Алай ол саясат ишле бша кореширге сюймөгөнди - «Коммунизмге жол» газетте барганды, аны ишин жаңгырткан эллиси, жерлиси Кацяланы Хабу кызырганды.

1957 жылда 5 майда, Басманы июнонде, азат миллетти газети жыгырып, кёчпөнчюлюкден сора биринчи номери чыгарганды. Аны кууаччыны эткенден бири эди Мирзоланы Алий. Андан арысында газет анга жашау магъанасын тутканды.

РЕДАКЦИЯДА Мирзоланы Алий алға «Коммунизмге жол» газеттеде промышленность бөлмөге башчылык этгенди. Кыралда урунган адамны саыйы бийик болган кезиу эди ол. Анга көре бу бөлмюню магъанасы да улуу эди. Газетни ол бөлмюню июсю бша республикабызны аны адамларыны көбюсюню аты белгиле болганды окууларга.

Бир кесектен аны Ростовда Бийик партия шолкыга жиберегендиси бийик алды. Андан кыайтхандан сора, эл молк бөлмөге башчылык этгенди. Арда уа жыгырма бша бир жылы

ичинде баш редакторуну орунбасары болуп ишлегенди. Ол кыулукыда урунган, журналист жыйыныны сөзкө тынғылапканды тын тойлоодо. Алай анга кылкыда эткен чыкмаганды арда. Алийге көп жаш адамны юйретирге тошкенди. Аны жарашуула халыны июсюндөн биюгон да айтадыла тынғылап.

Урундада жетишимлери иючюн СССР-ни Журналисти союзуун Сый-граммасына, эки көре да Кюбарты-Малкыры Баш Советини сыйлы кыгытыларыны тапшыри болганды. Дунисыны 2005 жылда алышканды.

ЮЮРИО Мирзоланы Алий бша аны юй бийеси Антонина төрт сабий ёздюргенди. Аланы хар бири да отурлу тыматалағға тишлери болгандыла. Окууда, урушунда да, жашуу жолуу баруунда да көрти тентикчи, кыарындашлыкны жюргөтө биледиле. Кыары-жуукк бша байламлыклары бир заманда тас этмегенди.

Баям, Алийни экинчи уланы Виталини танымагъан болмоз бизни төлөдо. Ол зам заманында айтылык футболгиста билдиргенди кесин суу кыралға, андан тышында да. Нальчыкни «Спартак» командасында ойноп башлаган жашчык 1970 жылы (жыйырма бир жылдан), халкыбызы тарыхында биринчи болуп, Россейни чемпион болганды. Аны алай уста ойнаганын көрюп, Москваны «Динамо» командасына чакыргандыла. Ол улуу жетишми эди жаш футболгисте.

Андан арысында Виталий төрт жылы ичинде бийик лиганы «Спартак» (Москва) командасында ойнаганды, футболдан СССР-ни кубогун алдында. Жыйырма төт жылда «СССР-ни спортуну мастери» деген даражалы аты тишлери болганды. Белгили футболбууэз усталығын көп кыралдада көрзөгөнди. Олимпиадалағға да кытышканды.

Мирзоланы Муратын жашы Алийни жашууу калкыча алап айры курулуш этиуге аталганды. Огурулуукты бша тошеди аты эсмибиз.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Кыадр

Кыялыны улууду.

Ол партиятауда да кирген эди. Бир кезиуде Кыаштауда сабий садта тамата керек болды да, партия аны ары жибереди, анда юк жыл ишлейди. Коллективни иши иги курылгандан сора, ары башха адамны салдыла да, аны уа жаңындан заводха кыайтардыла. Бу жол анда карданы таматасы болуп турганды.

Алай бша анда отуз жылдан артык ишлегенди, буюночюлде пенсиячыды. Юйде ой жумушла бша кирешеди. Баш иеси Геннадий бша жаш баша кысык ёздюргенди. Элдэр Росгардиянда курулуш этеди, шендо кыауарт болууу жерге да барганды. Буюночюлде Россейни шашарлары биринде курулушун аймаалы бардырды, эки сабий барды. Кызылары Жанна меуучилищени табушканды. Кыаштауда полиниканда тамата медрестра болуп ишле турганды. Баугентден Аттасуулары Юсюнге эте барып, аны бша юйюк куурат жашады.

Олени Геннадий бша Черкесланы Людмила аталары, аналары юйреткен жол бша барганды. Окууда, иште, жашауда да айырмалыла болуп, атлары иги бша айтдыргандыла. Эл алында, ишлеген жерлеринде намыслары, сыйлары жүргөнди.

ОСМАЛАНЫ Хыса.

Атала салгъан жол бша баргъандыла

Эфендияны Хажибудулланы жашы Ислам 1916 жылда Кыаштауда тууганды. 1939 жылда аскерге чакырылганды. Белорусияны жеринде Польша бша чекке куулук эткенди, лейтенант чыны болганды. Урушун биринчи командирини мекамды фашистке бша кышсу сөрмө барган кезиуде кыалы атышулары биринде жигитча жан бергенди. Белорусияны жеринде асыралганды.

Аны юйдегиси Чеченланы Мариям эди, ол да Кыаштаатуу, Ылыаны Борис деп жашчыкты бопды. Кёчпөнчюлюк кезиуде Кыаргызстанны Орунзе областыны Сулюкта элине тошедиле.

Мариямы окууу-билими бар эди да, ол анда шахтада кассир болуп ишлейди. Уруш башлаган жаш ары орусуу жаш Пётр Емельянов Оленин келеди. Кеси да урушда болган медицина бөлмюню старшинасы эди. Бир жол Пётр аскер бөлмю турган жерге немислени тасчык самолетлары келеди. Солдатла анга - «Рама», таулаула уа «Айрыкыйрук» дей ишле. Нөгерибери битиу кыяны букганды, Пётр танканы койдоруучу ушкуну алып, марай кетип атып, самолётну агызды. Алайда кеси да жаралы болды. Ол жигитлиги иючюн ала Ленини орденден бергенди.

Урушдан сора уа ол шахтада ишлен тюрөгөнди, бийик партия шолкуну да бошайды. Андан сора ол шахтада бөлмюню таматасы эди, ол кезиуде таманышды Мариям бша. Пётр тишарууу юйюге барып анынсындан тилеп турганды, алай бша 1946 жылда ала бир юйюрюк боладыла.

Бери кыайгырға эркинлик болгунчуга дери жерлеринде иштеп, жашап тургандыла, Геннадий бша Владимир да анда дуния жарыгыны биринчи көр кёргенди.

Кыайгырға эркинлик болганды уа, алға Пётр келеди. Нальчикуе юй да алады, иште да тохтады. 1957 жылда уа Мариям сабийлени да алып келеди. Бир жаш Нальчикуе турдыла, андан сора Мариям сабийле бша Кыаштауда кёчеди. Пётр а Нальчикуе кызды, алтымышчыны жыл дуниядан кетеди.

Мариям а элге келгенден сора, район прокура-

Изеу

Бу конюде республикада «Россейи суулары» деген битеуроссей акция бардырылганды. Ол Черкесланы жашарлыгы арзайлыктын, кыалган-куулангандан, чырылганды тазалар мурат бша кууралганды.

Бу иш Россейни Президентини Владимир Путин башчылыкы бша кууралган. «Экология»-миллет проектти «Суу бөктөлени саклау» бөлмюне көре бардырылады. Кыабырғы-Малкырда анга кытышканды арзайлыктын, битеу муниципалитетте да билдиргенди. Алада жашаганы элдеринде черек жагыланы тазалауға тире кытышкандыла. Черек районда

ХОПАЛАНЫ Марият.

Жулдузлуу магъаданлы блм магъаданчыланы шахары

Тырныауузга шахар даража берилгени (1985 жылда) былайда төрт эл орналганды – Гирхожан, Кемү, Тотур эм Эл-Журт. Халкыны санын жазууну тарихинен көрсө, шахар кыргыздын кезинде анда 3,5 миңг адам жашаганды. Тырныауузу тау-байыктылардын заузу ишлеп, толук көчкөн чыккан кезинде уа халкыны саны өсө, 1992 жылда 31,1 миңгеге жеткен эди. Ол шахарны тарыхында эм уллу көрмөлдүк. Андан сора шахарчылыны саны азая, 2021 жылны жазылууна көрсө, 22 миңгеге дери тошкенди.

тобюне элгген, магъаданлы чыгарган канат жолла тартылгандылы. Тарыхчыла жазганыларча, былайда бийликчилде шахтала башка бир жерде да болмагандылы.

Совет жылда Тырныаууз баш шахарланды бири эди. Ол не керекке бла да тюзөлгөн федерал казнада жалчылтынганды. Адамланы ишлери, хаклары бар, жашарча, солурча онгла – уллу. Алай былай ахшы, ышангылы болум, жарсугуа, ахырына жетеди. Совет кырал чачылганы бла бирге комбинат да тоузурды. 1998 жылда ТГОК регионун иелигине берилген уа аны тарыхчы ахыргы кезинде болганды. 2001 жылда предприятие топусундай ишин тохтотканды, комбинат, шахтала болганы ырыска да чачылды.

Ызы бла шахарны энтта бир уллу сынау саклаганды. 2000 жылда кылдыла Гирхожанда ыркы келип, жашуу журтла, жолла, Босханда көпөр бузугандылы. Бирок шахарга кыйтай тошериине кыркуюсу асыру улланды, ол конюнде миңгеге жуук адам иулеринде башка жерлерге көчюрюлгөн эдиле. Ол кыйынлыкча ачыгыялыла, жаралыла да болгандылы.

Бу табигыйат болум шахарны ин-

Тарыхны кезилгери

Тырныаууз Россияе эм байик тау шахарды – ол тенгижден 1300 метр бийликке орналды. Озган өмюринде 30-чу жылдарында геологлары экспедициясыны кезинде Басхан агууда моллюбен табылгандан сора, Тырныаууну аты битеу совет кыргызга белгили болганды.

«Туугъан жерибизни бек сөөбиз, мында бир жары да кетерик түйөлбүз»

фраструктурасына хата салганы бла бирге халкыны саны азайып башлаганды. Тарихке көрсө, 3-5 жылны ичинде Тырныауудан 10 миңгеге жуук адам тышына көчкөн көтүргөндө. 2008 жылны жазылууна көрсө, шахарда 20 085 адам калганды.

Алай заман алгъа барды. Ахыр жылда кыралды иш туризмин айнытууга уллу эс бурланды. Ол а Элбурс районга сауланы, аны бла бирге уа Тырныауузга да айынуу жагы онгланды республикага тышандан конюнакча келип, экономикага кошумчулук этедиле. Башка жагында а бир-бир блогерле, окуучуларыны санына кышар мурат бла, республиканы иосунден терс, адамланы кыргызган шаарланы көргөзөдиле. Бирле уа, колгоплен излей да турмай, ТГОК-ну бузулган мекамларын видеога алыдырып, кесине да «Тырныауз – город призраков» деп атап, социал сетельде басмалганды.

Алай мен чыгылгандына көрсө, «Призрак» шахардыа иуелени терезелери кыналга бла урулурча, ормалда адамла жүрүмөгөсү, жолла бузулурча, төгөргө-башы кир-кичиңден толурга керекди. Тырныаууз алай болмаганын бары-

быз да көрбөз. Биз редакциядан командировка бла ары кюн ортада жеткенбизде, көк чууак, кюн жылы эди. Жаш анала, сабийлерин арбачыкылада олтуртуу, ара орам бла ырге-эниште бардыла, сабийле дорсон чыгып, шкону арбачында ойнадыла, абадана, юй алларында шинтикте олтуртуу, кюнде жалынадыла. Кыргызчулукка, жауу жолчуктукка жагы плитка сала, орамны башка жагында уа жер кызып, ишилче суу кызып алышы тура эдиле. Оюла, ахырына жете турган шахарда болум алаймыз? Баям, угъай.

Кезуранды. Тюкенчины жарык, аriu келюу Фатима. Бизге кофе хазырлай турган ала кезууе кыска уушак бардырабыз. Ол айтканыча, өтмекни, пирожныиелени, башка таш ашарыкканы кеслери бириширп, тюкенде саатдыла. Ол ачыгыялыны уа жыл жарымдан аслам болучу. – Сурам уллуду, ботюнда булачкыла, аны койбой аламыз да, жемги кетеди. Бир көрө татынуу көргөн артка кыйтай келеди, – дейди ол ышара.

Жер кызып, ызланы алыша турган жашла бла да этдик ушак. Аладан бири: – Адам тууган жерин кызып сыймөгө боллуксуз? Хауасы, суу, адамлары, таулары иучон сооме. Мында башка жерге кетерик түйөлме, бул мени тууган журтум. Ахыр жылда уа Тырныаууда тышандан келгенге көп болгандыла – Москвадан, башка

шахарладан. Ала да жерибизни, адамланы бек жаратадыла», – дегенди ол билген.

Абаланы Клара бла Чеченланы Радима, кеслери жуумушлары бла бара турган кезинде тохтат, бизни бла ушак эткендиле: «Хау, жашуу артык кылойтың да болмаз, алай төгөргөгө башка кырагыз, кесинде да көрлөксө торюениелени. Нек айтдыла бизге «призрак» деп? Шахар аriu бела барды, жашарга онгла кыралдыла. Тырныауузу бек сөөбиз, мында бир жерге да кетерик түйөлбүз. Хауа тазы, табигыйат аriu, адамла ахшы, андан сора не зат керектин», – дегендиле аны.

Комбинат ишлеген кезинде мында кыралыны көп торюю миллетлери келечилери бир иорюна жашаганын

дыла, дегенди бизге Элбурс району администрациясыны башчысына Тишируяны советини таматасы Моллаланы Зарета.

– Культураны, төрөлени көп торюлюгю этген болур Тырныауузу башка жерден экин. Биз кзурандыла, бушуду да биргебиз, койорка жашайбыз. Комбинат жабылгандыкыла, ол байламлыккыла бюгон да унутулмагандыла. Адамланы бир бирге саклыккыларын бери солурга келгенде да сөөбдиле. Кыралыны ортасында орналганы аriu шахар мындан ары да жашынсы, анынсын, – дегенди бизни бла ушакта Зарета Мустанраевна.

Бизни бла ушакта Элбурс району администрациясыны башчысыны кызулугу толтурган Сотталаны Кумрам, Тырныаууузу иосунден экин айтты: «Жылы агынына 14-15 объектни быттырып, хайырларынга берилбиз. Биз бир адам бла да эришмейбиз, алай битеу салынган мурталаны тамамалп, Тырныауузга «призрак» деп атагандылы мудах этерикбиз», – деген эди.

Кавказ таулары арасында орналган, ичинде жашагандыны кесин сөйсирингенди Тырныауузга мындан ары да айнуу, адамларына уа ырахматлыккы тежебиз.

Белгилеу

Тырныаууда «Геолог спорт-саулыккандыруу комплекси ишлеп башлаганы бу конюде кыргыз жыл толганды. Узак 1984 жылда Элбурс районда былай магъанлай объект кыралганы, шахарда эмда саулал ол тирөөле физкультураны бла спорту айнууна бек уллу себеплик этгенди дегер боллукду. Анда кыдар секциялга а сабийле, таматарак төлө да жоройолде, жарууа этедиле, спорту көп торююлеринде жетишимле болтурдылар. Аны санымда Олимпиаде оюналгыз кыатышхалла, дуняны, Европаны эмда Россияни чемпионлары да бардыла.

Жетишимли спортчуланы зурбежиси

Спорткомплексте Чеченланы Арсен башмылык этеди.

«Быйыл эки юбилей белгилегерге тошкенди: «Геологга» 40 жыл толганды, мен а мында 25 жыл таматалык этем», – дейди ол. Арсен кеси да КьМКУУ-да спорт бөлөмүнө тауусуп, Чирик келдеде талай жылы кызулурчу болуп ишлеп турганды, азы бла аны Тырныауузга чакырыгандыла. Анда талай заман урунгандан сора шөндөгю кызулугуна калганды.

Бу комплексин иосунден толурак айтыры алынды, аны тарых кимден башланганы да эсгергеге тийишиди. Аны кызулурчу башламчыгызы Владимир Губановдан чыктыганды, аны себепли ол аны атын жорютеди. Бу адам алгын заманда вольфрам-молибден комбинатын геология

ачка жетсе», – дейди Арсен. Жангыртуу ишлеге битеу да 230 миллион сом кыратылкыды.

Ызы бла Арсен спорт залданы, секцияланы да көрпөстөгөнди, кыска айтканды комплексин ичинде гитче экскурсия бардырганды. «Бу гимнастика бла юреширча отоуду, бери көп сабий жорютеди. Сынамды итирчу болганды мен ууларымда коршоле, ала айнадыла, санлары коюлендириле, республикада, андан тышында эришуилеге да кыатышдыла. Алай кесин көрсө болурс мында оборудование эски болганын. Бир адам табыл, аны жагынысы алышыргыа юреширчи», – дейди ол.

Андан сора тренажер залга киргенбиз. Чечен уллу айтканына көрсө, ары да көплой сойноп келеди, кыруу спортчула угъай, башчала да коршодедиле: «Тренажер залыны 2011 жылда окуяна алганды. Ол кезинде бир миллион сом грант кылып болганы эдик да, ахчаны орунуна аны тренажерла бла алыргыа ошю этген эдик. Анда итирчу болганды мен дегенде, шөндө былай тренажерланы багывасы кыайда уллуду».

Боксчуланы, тутушуучулары эркиндиле, алай эскирек болганды уа көрөрдени. Башка секциялга бөлюнгөн отуула да тынгылы кырагырга кереклиси баямды. Жангыртуу ишени черклеринде аланы барында да мадар этилгиди. «Геолог» спорткомплексте, Совет кызулурчу мекамчында, хар неде да тынгылыгы сөөбиле, дегендегилик окына дейим. Спортзалдан башка отуулары топтери мермерден ишлендиле. Ичинде көп затта ташдан бла термерден этилгендиле, озган өмюринде экинчи жарымыны архитектура эмда жасалуу кыралларыны көргөзөдиле. «Тренажер отода чыракчылга кырачыч эсе, некчи сейир затладыла; жандыруу, жарыткыч окына бир тлай заманы кыузартга керекдиле. Аланы башчаларына алышыргыа кырачыч туюлме. Бокс залдагы да уллу, кеси да аллай алай чыракчыл – ол да жеринде алай тоузуртуды. Энди уа кырал программаны хайрыңдан мында хар неге да кий-жиги

Жез өмүргөн башлап шөндөгүе дери

Миллетни маданият, одет-төре, жашуу-турмуш байлыккылары, энчиликлери, өмюрлөн теренинде хайырланган турган саут-сөлбөлөрү, юс кийимлери, башка хар нелери да сакланган жер – музейди.

Элбурс району Отарланы Омарны атын жорюткөн краеведение музейин не жапы бла да юлгөлөгө санарга тийишиди. Ол Тырныаууда Маданият койно тавап отууна алады, кесини да Кюндеде бөлөмю барды. Ала таматалыга а Эзеланы Отамат этеди.

Музейде төрт миңден артык хазна барды: жез өмүргөн, кыбон эмда алан культураладан бери сакланган оракча, туюмеле, бичакчыла.

Бурунгуул жыйрыккыны кыатында тохтат, Фатима аны тарыхчыны иосунден да айтканды: «Бу, 19-чу өмюринде ахырында неда 20-чи өмюринде башында жарашдыргандына ушайды. Биз анга кырай барганды, Османланы Хайсына кызылганды Эзеланы Хажууду адыны линияни иосунде көргөнбиз. Жарсыгуса, аны музейге көм бергени белгили туюлды. Ма бу кыапталыкчыл да бурунгуул кыапталды. Кырачы, аны иосунде алын эмда коюш халыла бла окуула салуу уллу фахмулчуулук ишлеген некчи кызын иш болганды. Бу уа керти чепкенликки. Бурунгуул жолочулурдан бири: «Таулу тишируяны усталыкчыларды кырап Россеге, сейир-тамашага кыласа! Кында ала ишленген тауатпада алай согъдыла, мындача кыумачны Россияне ингилис тауатпада окуяна этилмейдыла», – деген эди.

Музейде көчгюнчюлюк заманга, андан кыйтай келген кезиге, Улуу Ата Журт уруша аталган, сора белгили жерлерибизде: академикле, алимлеге, спортчулга, маданият ичиндеге жоралганын мөйшөөле да бардыла. Музей Отарланы Омарны атын жорюткени себепли, аны иосунден да экин бөлөм жарашдырганды.

Кыонакча Басхан тарны, Тырныаууз шахарны тарыхчылары, вольфрам-молибден комбинат кылай кызулурчаны да башына Хажууду адыла, бироз тот басган «Башчырма» деген басма машиңкага эс бурганмысы эсеп, Фатима: «Ол а бирини шахарны горисполкомунда ишлеп турган бизини машиңкада, кыатындагы уллу ачкы а

Музей

теренеринден башлап, кыруу кесибини угъай, жерлерибизни озган өмүргө, шөндөгю конюдеге ари берири бира ачык болду, сора мында Фатимат айтканы көрсө, аланы экин миңден асламысы РФ-ни Музей фондууну кырал тизмесине окуяна киреди.

Эшикден киргендей, аллында тирмен эмда чигинги ташланы көрсө. Анда аланы көп торюлөри бардыла. Заманын адымы аймагындагы бирлерин – ала жарылып окуя турдыла. Арпакды уа кыбыргыда тагылып, аны аллында уа – таулу кийизле. «Аланы араларында эки жюз жыл болгандылары окуяна бардыла. Бирлерин адамла сюргонгөне кеслери бла алап, арда ата журтларына кыайтаргандыла. Башка харкелпелени уа иелери мында буюдуруп кеткенди, бери келгенден сора иуелеринде тутхандыла, ызы бла музейге бергендиле. Сөз иучон, ма бу багыр кызыаны тарыхы аллайды», – деп башлаганды Фатима халпарын.

Заманын аймады, ол хар затта да экин эс бөлөргө коршодеди: «Кыюну сойгандыдан сора, салпап такгыан темир ыргакчыла бир кырачы: шөндө аллайны хайырлангыдыла, аны бир жерде да көрмөгөсү. Гыбыт а?... Аны жыйырма жыл мында алгъа окуяна жорюткөн болгандыла, энди уа кыайда көрлөк?»

Бурунгуул жыйрыккыны кыатында тохтат, Фатима аны тарыхчыны иосунден да айтканды: «Бу, 19-чу өмюринде ахырында неда 20-чи өмюринде башында жарашдыргандына ушайды. Биз анга кырай барганды, Османланы Хайсына кызылганды Эзеланы Хажууду адыны линияни иосунде көргөнбиз. Жарсыгуса, аны музейге көм бергени белгили туюлды. Ма бу кыапталыкчыл да бурунгуул кыапталды. Кырачы, аны иосунде алын эмда коюш халыла бла окуула салуу уллу фахмулчуулук ишлеген некчи кызын иш болганды. Бу уа керти чепкенликки. Бурунгуул жолочулурдан бири: «Таулу тишируяны усталыкчыларды кырап Россеге, сейир-тамашага кыласа! Кында ала ишленген тауатпада алай согъдыла, мындача кыумачны Россияне ингилис тауатпада окуяна этилмейдыла», – деген эди.

Музейде көчгюнчюлюк заманга, андан кыйтай келген кезиге, Улуу Ата Журт уруша аталган, сора белгили жерлерибизде: академикле, алимлеге, спортчулга, маданият ичиндеге жоралганын мөйшөөле да бардыла. Музей Отарланы Омарны атын жорюткени себепли, аны иосунден да экин бөлөм жарашдырганды.

Кыонакча Басхан тарны, Тырныаууз шахарны тарыхчылары, вольфрам-молибден комбинат кылай кызулурчаны да башына Хажууду адыла, бироз тот басган «Башчырма» деген басма машиңкага эс бурганмысы эсеп, Фатима: «Ол а бирини шахарны горисполкомунда ишлеп турган бизини машиңкада, кыатындагы уллу ачкы а

Маданият кой ачылганды берилгенди», – дейди тамата. Алай затпаны анып кыймай, апын турганды да хыччуну көрпөгөнгиди.

– Мен энтта да санга бир патефонун көрпөз-торюк эдим, – дейди Фатима. – Ол бек эскиди: көп согулгандымын огебесе заман тоузарткандымыз тоузартканды, ким биледи. Аны Жансойланы Азрет сатып алганды эди. Ол эрте, уруша дери, окуяна болганы ишди. Азрет, жашланы бла кызыланы жыйып, аны элде сокудуруп болганды. Ол Ленинградда аскер училищеге киреди. Эки жылдан уруш башланды, жарсыгуса, Азретни жашуу анда кызылды. Этелери Аксын бла Шамса уа бу затны көчгюнчюлюкде да тас этмегендиле, бери кыйтхандан сора да, саклагандыла, арта биз бергендиле.

Музейге туристле да сойноп келиучюлө. Сюмларын, кыонакчыны кытапчыгында да жаздыла: «Алеми сигиз! Хар неми да тынгылы жарашдырганысы! Мында битеу затпаны иосунден жанды билдиргенизини некчи кой этенсиз!»

– Битеу эсе көргөн затпаны көбюссон районда жашаганыла: «Сизде игирек сакталып, тышында келгенде да көрбөрү», – деп келтиргендиле. Аны себепли музейни хазнасы бек байды», – дегенди ахырында Эзеланы Фатима. Айтканыча көрсө, шахарны ара орамныда бок турган бир мекам барды, аны жаңгыртууга кыюндан келсе, музей ары көчөргө боллуктуга.

тинтүү бөлөмюмо башчысы болуп ишлеген эди. Бююлюкде да комплексин ичине киргенлей, кыбыргыда аны сураты жарашдырганды Мермер кызынга тагылып турганын көрлөксө.

Мекляны кызулушу кезуе-кезую барганды. Биринчиден, трибунасы бла балкуну болган зал битенди, ызы бла гимнастика эмда бокс бла коршоенгөле отуула ишленгендиле. Арта сауасы бла кыш бажасы болган медицина-саулыккандыруу ара ачылганды, аны кыатында уа, тышандан келген кыонакча жашарча, отуула хазырлагандыла.

Алай бла «Геолог» жангыр объекте бла өсө, кенгертиле барганды, арта карате, аруу атлетика бла юреширча отуула, тренажер зал да ишленгендиле. Спорту былай бир кыдар торюсю бла юреширча он берген комплекси, баям, бююлюкде да көп жерде болмаз.

«Геолог» ишлеген кезинде анда торюю-торюю эришуилени бардыруу башталганды. Ол ачылгандыдан сора көп да бармай, Совет Союзну бла Кубаны боксчуларыны арасында тобушуу ма анда этген эди. Эки кыралыны миллет командалары, иллу эришуилеге хазырланы жаруларын Минги тауну этегинде бардырыкларыны эшитип, комбинатыны башчылары алагъа кеслерины фахмуларын бу спорткомлексте көргөзтөргө чакырыш эдиле.

Тырныауузулагыса, спорту сойгон башка хар кимге да эм белгили, эсде кыларча тобушуге, айтхылы боксчулуру Доттуланы Ахматы битеудуна чемпионт аты сөрмөшин санарга боллукду. Ол кезинде бизни кыралды, андан тышында да жашкы кыол кыяны белгили отасы, спорту таууу кез кеси аруулугунда эм

кыюлу болган эди. Башка жылда да комплексте боксдан, тутушудан, каратеден эришуиле, биринчиликле, шухөлүк тобушуиле ётоп тургандыла. Мында жаруула этип турган, тишируулаан кыралган «Вольфрам» вольфрам кызуу Совет Союзну чемпионында да кыатышханды. Чеченланы Арсен билдиргенге көрсө, «Геолог» грек-рим тутушудан, вольфоболд, гитче дубоолд битеурөөсү, регионда аралы эмда республикалы эришуиле бардырылып турдыла.

Комплексин ичинде кыбыргыда району, республиканы да атын айтканды сурталлары тагылыпдыла. Аланы ичинде: Аккайлы Хаджимурат – эки Олимпиадеда коюш эмда доммак призер. Кураматомедов Заур – грек-рим тутушудан доммак майдал алган. Доттуланы Ахмат бла Аслан Губанов эм башчала. Дагыда тренерле: Локилланы Юри, Макаланы Махти, Сергей Криваковский. Усталаны горбөжисини спорту көп торюлөриде ийи атпала эти башлаган Тебуланы Мирзабекни, Локилланы Жамбуланы, Погойлыны Тамарланы, Аслан Каскулову эм башчаланы хазырлаганды. Көплөду ала – атларын айтдыргандыла эмда биринчи атпала эти башлагандыла.

Бу спорткомплексин онгыры кеси заманын, шөндөгю окуяна аламат болгандыкыла, кыргыз жылыны ичинде бир көрсө да тынгылы ремонт этилгени аны көрөрдени. «Кезинде ремонт жумушла бла кесибиз корюшип турганды. Алай кыайсы бирине жетишип; бир кызырын этип башласан, башка жамана келгенине алай тоузуртуды. Энди уа кырал программаны хайрыңдан мында хар неге да кий-жиги

Бетни басмага ТИКАЛАНЫ Фатима бла УАЛШАЛАНЫ Мурат хазырлагандыла.

Окытуу

«Гитчелугимден да кесими башха усталыкка көрмегемме»

Кичибалкыны битеулю билим берген мектебин башкы класстарында окуткан Умаровна Динара кеп болмай «Жылы эм иги устасы – 2024» Битеурсей усталык эришмю Дзюльс районда бардырылган кезинде жичи жерге тийиши болганды, биз аны баш ишини, башха заттаны исперинден да ушак эттебиз.

Алчыганд да эттеме. Алай а, мастер-классына келгенден кезинде ала мени келгендиринтерин, ышангандарын көргөндө, жорегимде кыоркуум кетип калган эди.

Башланган класстарда жер болганын билгенлери, бери келгениме. Ишге жангыдан кирген кономде кууанганым чакты бир кууанганым кесим да.

– Биричинден, устаны даражасын көтөрүргө, аны хурметин көрүргө ойретпеге тийишиди, аны айтканына тынгыларга да. Жазууга, окууга кесибиз да тошондорюкюбүз. Устаз баш окуучу, илим жаны алып айтсак, бир бирлерин аныгымай каллык тойлопду.

– Динара Умаровна, усталык хуенери ачыклаган кокурск катышканын билебиз. Ишим баш байланы аман бир жангы затто тошонгемме деп айтпалкымыс?

– Эришуге дикторубуз Марьяна Амедовнаны келгенден исперини себеплиги баш катышканы. Ол, коллектив аны барырга сени тийиши кербиз деп ышанганди. Сау болууга, иштин тентерин барысы да билгендерин аныгыларды, ойретирден калмагыларды. Биюноглокте бирге ишлеген биринчи устазым Роза Османовна да улуу себеплиги эттегиди кокурск жазырыуу жаны баш.

– Биричинден, устаны даражасын көтөрүргө, аны хурметин көрүргө ойретпеге тийишиди, аны айтканына тынгыларга да. Жазууга, окууга кесибиз да тошондорюкюбүз. Устаз баш окуучу, илим жаны алып айтсак, бир бирлерин аныгымай каллык тойлопду.

– Биричинден, устаны даражасын көтөрүргө, аны хурметин көрүргө ойретпеге тийишиди, аны айтканына тынгыларга да. Жазууга, окууга кесибиз да тошондорюкюбүз. Устаз баш окуучу, илим жаны алып айтсак, бир бирлерин аныгымай каллык тойлопду.

– Эришуге биринчи кюнде мастер-класс бериге керек эди да, аны калпай халда бардырырга, кылай кыурга да да сөгүш эттеме. Сора сөөгиле лекция окуп тургандан зоо, аны ата-анала баш жайлыу бардырыгына эттеди деп келген эди келюмө.

– Эришуге биринчи кюнде мастер-класс бериге керек эди да, аны калпай халда бардырырга, кылай кыурга да да сөгүш эттеме. Сора сөөгиле лекция окуп тургандан зоо, аны ата-анала баш жайлыу бардырыгына эттеди деп келген эди келюмө.

– Эришуге биринчи кюнде мастер-класс бериге керек эди да, аны калпай халда бардырырга, кылай кыурга да да сөгүш эттеме. Сора сөөгиле лекция окуп тургандан зоо, аны ата-анала баш жайлыу бардырыгына эттеди деп келген эди келюмө.

– Эришуге биринчи кюнде мастер-класс бериге керек эди да, аны калпай халда бардырырга, кылай кыурга да да сөгүш эттеме. Сора сөөгиле лекция окуп тургандан зоо, аны ата-анала баш жайлыу бардырыгына эттеди деп келген эди келюмө.

– Аманлы хайырланганын тюз болганын а иш ююнде аныгыларга. Кокурск катышканы башы да мени мастер-классында огуруганды. Алагуа кюде сабылгырыгге кылай эс бургыныгызын, алагуа кылай аруу айтырга ойюнгенигизин сурат баш, сөз баш да ачыклагызы деп иш берген эдим. Билемисиз, ол кезинде бир зат сейир эдирденди. Илгынданын, огуоок бөлүмүмө сөз тапмай кыалганы болганды. Сөз тапмай бериге сөөме, керек жерде сабыге аруу айтырга, аны келюн көтөрүргө ийменгеге керек тойлопду. Эришуге эм алга бара туруп

– Аманлы хайырланганын тюз болганын а иш ююнде аныгыларга. Кокурск катышканы башы да мени мастер-классында огуруганды. Алагуа кюде сабылгырыгге кылай эс бургыныгызын, алагуа кылай аруу айтырга ойюнгенигизин сурат баш, сөз баш да ачыклагызы деп иш берген эдим. Билемисиз, ол кезинде бир зат сейир эдирденди. Илгынданын, огуоок бөлүмүмө сөз тапмай кыалганы болганды. Сөз тапмай бериге сөөме, керек жерде сабыге аруу айтырга, аны келюн көтөрүргө ийменгеге керек тойлопду. Эришуге эм алга бара туруп

– Аманлы хайырланганын тюз болганын а иш ююнде аныгыларга. Кокурск катышканы башы да мени мастер-классында огуруганды. Алагуа кюде сабылгырыгге кылай эс бургыныгызын, алагуа кылай аруу айтырга ойюнгенигизин сурат баш, сөз баш да ачыклагызы деп иш берген эдим. Билемисиз, ол кезинде бир зат сейир эдирденди. Илгынданын, огуоок бөлүмүмө сөз тапмай кыалганы болганды. Сөз тапмай бериге сөөме, керек жерде сабыге аруу айтырга, аны келюн көтөрүргө ийменгеге керек тойлопду. Эришуге эм алга бара туруп

– Аманлы хайырланганын тюз болганын а иш ююнде аныгыларга. Кокурск катышканы башы да мени мастер-классында огуруганды. Алагуа кюде сабылгырыгге кылай эс бургыныгызын, алагуа кылай аруу айтырга ойюнгенигизин сурат баш, сөз баш да ачыклагызы деп иш берген эдим. Билемисиз, ол кезинде бир зат сейир эдирденди. Илгынданын, огуоок бөлүмүмө сөз тапмай кыалганы болганды. Сөз тапмай бериге сөөме, керек жерде сабыге аруу айтырга, аны келюн көтөрүргө ийменгеге керек тойлопду. Эришуге эм алга бара туруп

Хурметлеу

Дайым юлюшлерин кыошадыла

24 апрельден башлап «Георгиевская ленточка» деген битеурсей акция этеди. Ол 9 майга дерн барлыкды.

Анга Хасанияда 16-чы номерли мектепте «Биринчилени атламы» биртигеге кирген окуучула да тири кыаттырылды. Ала төрт миңден артык журунуктун бир кюно ичинде юлөгөндү.

Жашла баш кызыла огурулу ишлерин элге кирген жерде болыңыңдан башлагандыла, арачланы, медбестраланы, саусуланы да араларында торюнолю журунуктуланы юлөгөндү. Ызы баш «Глобус», «Ласточкино гнездо», башха ююлөгөндө да киргенди, элде амбулаторияда, почтада ишленгенде, алагуа тыбеген эпилерине да бергенди аламы.

Ючюн жан бергенде да хурмет этюно белиги болганын да аныгылардыла. Мектептин усталары баш окуучулары кесери да сыйлы журунуктуру улуу өктөмлик баш жорюкли мектепте «Биринчилени атламы» биртигю башчысы Убашалы Джамили.

Спорт

Умүтландыргыган атламыла

Бу кюнде Нальчикде стол теннисден «Келюп заманга атлам-СКФ» деген ат баш эришуге эттеди. Ала биринчилеге кочлю спорулуны сайлар нурет баш бардырылганы кылай эмда жандуурлук баш атын айтыргыган предприниматель Валерий Карданову тугуван кюноне жоралангандыла.

Эришуге юлөгө кыргыз жуук кыла кыаттырылды. Хорлам кючюн бардырылган кылай юрөшө кючюно жерге Хочуланы Самия эмда Владимир Клойд тийиши болгандыла. Кючюму майдала Бёзоланы Дианга баш Эмган Осганесинга жеткенди, биринчи жерге Ауржика Хромоева эмда Артем Архипцев чыккандыла. Алагуа грамотала, майдала эмда Валерий Карданов кыураганд саугала да берилгенди.

ХОПЛАНЫ Марзият.

Иттинялюк

Фахмулу сабылгени ачыктыларга излей

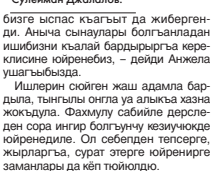
юйде ишленген миллет теповле тохтат кыалкымында деп, кесери билгендер, алагуа иретте жорюкюндө, сахна кийимлери да бардыла. Республикада бардырылган эришуге бу кылау тири кыаттыды.

Динара, Текуланы Радиана, Элеккуланы Аминат, Олеккуланы Мурат, Жантулуаны Инара, Шахыгуланы Амира, Курумманлы Мариана. Ала Маданият юйге сойюп жорюкюнде. Дөрсөлдөн сора жашулары мындады десем, тюз болукду.

Локиланы Анжела.

Жангы Малкыяны Маданият юйю директору Локиланы Анжела, кыоубуучулары Сулейман Джалалов бизни баш ушакка айтыла мектеми залына тынгылы ремонт этерге керигин. Сора сабылгени жырларга, теспере фойеде юйреткенди. Бери 35 сабыл жорюкюгөн айткандарында аныгылык, алагуа мында жер тар болганын. Алай анга да кыармай, бек кружокка жорюкюгөнни (жырга, согарга юйреткен, сахна оюнга кирюктөн, жаш фабула, уста кюлда, келден окугунан) юйретуге улуу эс салдыла.

Теспере юйреткен адамлары болмай а кыялгандыла. «Балкяри» ансамблден жашла келип юйретип тургандыла, алай шадхандан келгене жолу узагылыгандан элге баруулары кыоылгандыла. Теспере юйреткенире 12 кыыз жорюкюлде, Маданият

мектепиде да, анга жазырыды. Ол беринчи артыла адетте юйреткенди. Проектно кыла баш маданият юйге бир бири баш ириген, келат жазуураганд да эттеди.

Маданият юйде ишленген, кружокка жорюкюгөнне. мулу адмыла керектеди. Аллах айтып, бир сабылден бир мыгана болуп дер турабыз. Не гитче эришуге болса да, алагуа кыаттымай кыаламызбы. Сөз ючюн, алгаракында Май району Александровск станциясында болгун аджж. Андагы Маданият юйю таматары Жанюкюлы Кулистан анда тобушуге кыаттышканы ючюн

Мамайланы Алий.

Билгим

Маданиятха жоралал

Республиканы Курюлта эм туризм министрствосуна жол кергозютоочюлге «Малкыяр халкыны маданиятын, турмушу эм тарыхы» деген лекция окугунданды.

башчысыны орунбасары Тоубейланы Светлана уа миллетти маданиятын, адет-төрөлөрүн исперинден билдиргенди. Ала сорууларга да жуунала бергенди, аныгыларга кытапала да юлөгөндү.

Кыабаты-Малкыяны тауларында тау лыжда учу кезуу алыкка бошалаганды. Быйыл кызы карды болганы себеплиги уа мында солурга ойюнгөннаны саны буюн көбейгенди. Туркестин асламысы Элбурса келгенди. Курюлта эм туризм министрстводан билдиргенчелери, 2024 жылы биринчи юч айында Минги татады туристу солуп сайлаган 278,6 миң адам солуп кеткенде, ол а бытырдан 16 проценте асламы.

төнтлөшдиргенде, ол 24,8 процентге келюду. Санаторийде саулуктары жети миң адам юлөгөндү, бу көрюмю да 40 проценте өскенди. Иш баш жалчыгыда да туризм сферасында, курунганланы саны 4880-ди, ала жалчыгын жумушланы багысы 3,9 миллиард сом болганды, ол да бытыргы эселден 28 проценте келюду.

УЧРЕДИТЕЛЪЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Publication information including contact details for the editorial office, subscription rates, and distribution channels. Includes phone numbers, email addresses, and website information for the newspaper 'Zaman'.